

Miklós Zsuzsa

Légi régészeti kutatások 2008-ban

2008-ban – az OTKA támogatásának segítségével – folytattam Pest megye területén a földvárakkal kapcsolatos légi felderítést, légi fényképezést.¹ Tolna és Somogy megyében – elsősorban a Dráva mentén – szintén OTKA pályázati támogatás segítségével tudtam fotózni.²

2008-ban – hó hiányában – nem tudtam kihasználni a havas körülményeket, ezért a légi felderítések, fotózások az április–július közötti időszakra korlátozódtak.

2008-ban a növényzet és a szántás is jól mutatta a jeleket. Az alföldi részeken különösen június második fele, július eleje volt hasznos, amikor az érett gabonában szépen kirajzolódtak az objektumok. Az ilyen lelőhelyeket általában átrepülés közben fotóztam, terepbejárásukra csak részben került sor, ezért koruk egyelőre ismeretlen (egy részük minden bizonnyal újkori eredetű, egykori tanya vagy tsz-major nyomai). Mindezek miatt ezeket a helyeket azonosítás és terepbejárás után fogom közölni.³

A fotózásoknál a hagyományos fényképezőgépeket (Minolta X-700, Mamiya-645) – színes Kodak filmekkel – és a digitális gépeket egyaránt használtam. A felderítéseket, fotózásokat Cessna-152 és 172 típusú repülőgépekkel végeztem. A relatív repülési magasság kb. 150–1300 m között váltakozott, a szükségnek megfelelően. Közel függőleges és ferde fotókat is készítettem, a lelőhely jellegétől függően. A pilóta minden repülésnél Talabos Gábor volt.⁴

*Fotózott lelőhelyek**Baranya megye:*

Pécsvár, vár, Kö: Átrepülés közben fotóztam a pécsváradi várat és közvetlen környékét.

Szigetvár, Vár: Átrepülés közben fotóztam a várat és közvetlen környékét.

Bács-Kiskun megye:

Solt, Tételhegy, B, Á, Kö: Az NKFP S77 Tétel című kutatási program keretében fotóztam a lelőhelyet. Mivel a terület egyes részein más-más művelés folyik, ennek függvényében lehetett, illetve nem lehetett látni bizonyos részleteket: árkot-sáncot, házakat stb.

Zsuzsa Miklós

Aerial archaeological investigations in 2008

In 2008, I continued the aerial prospecting and aerial photography of earthen forts in Pest county with the support of the OTKA.¹ I could take photos in Tolna and Somogy counties, especially along the Dráva, also owing to OTKA competition.² In 2008, I could not profit from snowy circumstances in lack of snow, so aerial prospecting and photography was limited to the period between April and July.

In 2008, the vegetation and the ploughed fields displayed clear marks. The second half of June and early July were especially fruitful in the plains when the features were nicely outlined in the ripe crop. I generally photographed these sites as we were flying over them and field walking was only rarely conducted so their age is not yet known (a few of them are certainly modern ones, they are the traces of former farms or co-operative units). So these sites will be published only after identification and field walking.³

I used both traditional cameras (Minolta X-700, Mamiya-645) with coloured Kodak films and digital cameras. The prospecting and the photography were carried out in Cessna-152 and 172 type airplanes. The relative height ranged between about 150 and 1300 m as it was needed. I took photos from close to vertical and from oblique angles depending on the character of the site. Gábor Talabos was our pilot.⁴

*Photographed sites**Baranya county*

Pécsvár, castle, Kö: I photographed the Pécsvár castle and its close environment as we were flying over it.

Szigetvár, Vár: I took photos of the castle and its close environment as we were flying over it.

Bács-Kiskun county

Solt, Tételhegy, B, Á, Kö: I took photos of the site within the research project NKFP S77 Tétel. Certain elements like the rampart and the trench and the houses etc. could or could not be seen according to the type of land use in the different parts of the territory.

1 Az OTKA pályázat száma: T 48318.

2 Az OTKA pályázat száma: K 72231.

3 Kivételt képez néhány Baranya, Fejér és Somogy megyei lelőhely, ahol előzetes kutatás már történt. A többi (Tolna, Fejér és Pest megyei) lelőhelyen terepbejárás szükséges a pontos kor és a rendeltetés megállapításához.

4 Ezúton is köszönöm Talabos Gábor, a budaörsi székhelyű Centro-Plane, valamint a Master Sky segítségét.

1 Number of the OTKA competition: T 48318

2 Number of the OTKA competition: K 72231

3 The only exceptions are a few sites in Baranya, Fejér and Somogy counties where investigations have already been conducted. At the rest of the sites (in Tolna, Fejér and Pest counties) field walking is necessary to determine the exact age and function.

4 I am grateful to Gábor Talabos and the help of the Centro-Plane in Budaörs and the Master Sky.

Fejér megye

Adony, Éles-hegy, I: Légi felderítés során figyeltem fel a lelőhelyre, amely – a felszíni nyomok alapján – földvár lehetett: a völgyek felől meredek oldalú dombot a folytatástól egykor árok és talán sánc választotta el. Az árokra utal az őszi búza sötétebb zöld színe, a feltételezett sáncre pedig a világosabb sáv. A lelőhely korának, pontos rendeltetésének megállapításához terepbejárás szükséges (1. kép).

Pest megye:

Acsa, Cselin-hegy (MRT 13/3 k. 1/1 lh.), B: A késő bronzkori leletekkel keltezett lelőhely egyes vélemények szerint erődített volt. Ennek felszíni nyoma első alkalommal 2007. május közepén mutatkozott: szántásban határozottan kibontakozott egy nagyjából kör alakú, sötét gyűrű, amely egykori sánccárokra utal. Ugyanezen a területen a június közepi felvételen kukoricában, nagyjából kör alakú felületen sötétebb zöld volt a növényzet, mint a közvetlen környéken.⁵

Terepbejáráson a légi fotón látható sánccárok felületi nyomát már nem találtam. A területen 2008 tavaszán őszi vetés volt. Néhány helyen kisebb tereplépcsőt megfigyeltem, ezeket bemértem GPS-el. Geodéziai felmérést már nem érdemes csinálni.

Acsa, Csibaj, I: A halastó Ny-i partján emelkedő dombot korábban Czajlik Zoltán fotózta. 2008-ban a vetésben csak elmosódott, bizonytalan alakú foltok látszóttak.

Bag, Peres dűlő (Sánccok) (MRT 13/3 k. 3/25 lh.), I: A Czajlik Zoltán által már észlelt kettős árkot, amely a lelőhely nagy részét határolja, április végén fotóztam. Ekkor a lelőhely É-i részén repce volt, amelyben nagyon szépen mutatkozott a két, egymással párhuzamos, környezeténél sötétebb sáv. A belső nagyjából ovális, a két külső vonal teljes kiterjedése bizonytalan.

Bia, Papréti-dűlő (MRT 13/1 k. 1/26 lh.), B: 2008. április végén a bronzkori földvárnak csak a szántott része (a belső sánccárok teljesen, a külső árok részben) látszott. A környező őszi vetés nem mutatott jeleket.

Csévharaszt, Pusztacsév, I: A falutól ÉK-re, Pusztacsév-dűlőben az 1950-es években készült katonai légi fotókon egymás közelében két világos és sötét karika figyelhető meg. Átmérőjük kb. 50 m lehet. Saját, 2007. május 14-én készült fotóimon vetésben szintén látszik a két karika. 2008-ban április végén újra fotóztam a területet: az őszi vetésben az egykori árokra a búza sötétzöld sávja utalt (2. kép).

Terepbejáráskor a felszínen, fiatal őszi vetésben a fotók segítségével sem találtam meg a feltehetően árokkal övezett kis dombokat. A dűlő DNy-i, a Gyáli csator-

Fejér county

Adony, Éles-hegy, I: I spotted the site during aerial prospecting. According to the surface finds, it could be an earthen fort: the hill had steep sides toward the valley and a trench and perhaps a rampart separated it from its continuation. The darker green colour of the autumn wheat marked a trench, while a lighter stripe indicated the supposed rampart. Field walking is necessary to determine the age and the exact function of the site. (Fig. 1)

Pest county

Acsa, Cselin-hegy (MRT vol. 13/3, site no. 1/1), B: According to certain opinions, the site dated by late Bronze Age finds was fortified. Its traces first appeared on the surface in the middle of May, 2007: an approximately round, dark ring appeared in the ploughed field, which marked a trench. On the same territory, the vegetation appeared darker green on an approximately round surface in the photo taken in the middle of June.⁵

During field walking, I could not find the surface traces of the trench that appeared in the aerial photo. Autumn crop covered the territory in the spring of 2008. Smaller terraces could be observed at a few spots, which I located with GPS. It is not worth making a geodetic survey any more.

Acsa, Csibaj, I: Zoltán Czajlik had earlier taken photos of the hill rising on the W bank of the fishpond. In 2008, only vague discolourations of uncertain outlines appeared in the crop.

Bag, Peres dűlő (Sánccok) (MRT vol. 13/3, site no. 3/25), I: I took photos of the double trench around the larger part of the site, which Zoltán Czajlik had already spotted, in late April. At that time, rape was cultivated in the N part of the site, in which the two more-or-less parallel stripes clearly appeared in a darker colour than their environment. The interior is approximately oval, while the exact extent of the two exterior lines is uncertain.

Bia, Papréti-dűlő (MRT vol. 13/1, site no. 1/26), B: Only the ploughed part (the complete interior trench and a part of the exterior trench) could be seen from the Bronze Age earthen fort in late April, 2008. The surrounding autumn crop did not display marks.

Csévharaszt, Pusztacsév, I: Two light and dark rings can be observed near each other in the military aerial photos taken in Pusztacsév-dűlő NE of the village in the 1950's. Their diameters could measure about 50 m. The two rings can also be seen in the crop in my photos taken on May 14, 2007. I took photos of the ter-

5 MIKLÓS Zs.: Légi régészeti kutatások 2007-ben – Aerial archaeological investigations in 2007. In: Régészeti kutatások Magyarországon – Archaeological Investigations in Hungary 2007. Budapest 2008, 145.

5 MIKLÓS Zs.: Légi régészeti kutatások 2007-ben – Aerial archaeological investigations in 2007. In: Régészeti kutatások Magyarországon – Archaeological Investigations in Hungary 2007. Budapest 2008, 145.

na (2. sz. főcsatorna) felé lejtő oldalán korábban Árpád-kori leleteket találtam.

Csővár, vár (MRT 13/2 k. 4/1 lh.), Kö: A bozótot a középkori vár csaknem teljes területén kiirtották. Ennek eredményeként felülről kibontakozott a vár teljes alaprajza.

A falutól ÉNy-ra emelkedő középkori vár tengerszint feletti magassága 332,9 m; D-i oldalán függőleges sziklafal határolja. A bozót kiirtásának köszönhetően a terepbejárás során részletfotókat készíthettem a vár egyes részeiről, és ellenőrizhettem a korábban – már bozotos környezetben – készített felmérést. Egyes helyeken kiegészíthettem a régebbi megfigyeléseket, máshol viszont a falak pusztulására utaló nyomokat kellett dokumentálnom. A pusztulási folyamatot sajnos meggyorsítja a bozótirtás is, hiszen most már semmi sem védi a falakat a hótól, fagytól. A legmagasabb falcsont állapota életveszélyes.

Dömsöd, Leányvár, B: A Tekerős-patak mellett emelkedő dombot három oldalról árok és sánc övezi. 2008-ban július elején fotóztam a bronzkori földvárat. Ekkor a zöld kukorica különböző színárnyalatai jelezték az erődítést: a sáncárokra a sötétebb zöld szín utalt.

A geodéziai felmérést áprilisban készítettük el, mielőtt elvetették a kukoricát. A felszínen közepes mennyiségű volt a cserép, elég sok a megmunkáltnak látszó kő. Találtunk egy őrlőkövet is. A szántásban jól látszott a kettős árok, és – a talaj elszíneződése alapján – a lelőhely széle is.

Kakucs, Turján mögött, B: A Duna-Tisza főcsatorna partján, a környezetéből alig 1–2 m-rel kiemelkedő dombot a 2007. júniusi légi felvétel szerint árok övezi, ehhez csatlakozik K felől egy kissé alacsonyabb, patkó alakú rész.

2008. április végén újra fotóztam a lelőhelyet: ekkor inkább csak a földvár Ny-i részét lehetett megfigyelni: a sáncárokra a környezeténél sötétebb zöld sáv utalt. Július elején az érett búzában nemcsak a sáncárok sávja, hanem azon kívül települési objektumok is mutatkoztak.

Áprilisban a terepbejáráson a felszínen, a vetésben az árokknak már csak csekély nyoma volt megfigyelhető; közepes sűrűségben apróra tört bronzkori cserepeket gyűjtöttem. A geodéziai felmérést április elején készítettük el.

Kartal, Kiskartal, I: A 2007. május 14-én készített légi fotón a dűlőút és a patak között kerek, sáncárokra utaló sáv látható a vetésben. 2008-ban újra fotóztam a területet: az őszi vetésben nagyjából kerek, világos sáv volt megfigyelhető.

Terepbejáráskor a fotókon látható helyen egyértelműen erődítésre utaló nyomokat nem találtam; valószínű, hogy természetes eredetű az a sáv, ami a felvételeken észlelhető. Leletet nem találtam.

Kerepes, Kálvária (MRT 13/3 k. 15/5 lh.), Á: Az Árpád-kori földvár és templom területe legelő. A lelőhelyet övező árok és sánc csak sűrűfűben észlelhető.

ritory in 2008 as well: the dark green stripe of the wheat marked the trench in the autumn crop. (Fig. 2)

The knolls enclosed by the supposed trenches could not be found in the green autumn crop during field walking and even the photos did not help. At an earlier date, I had found Árpadian period finds in the SW side of the field sloping toward the Gyál canal (main canal no. 2).

Csővár, castle (MRT vol. 13/2, site no. 4/1), Kö: The bushes were cut out on nearly the entire territory of the medieval castle so the complete ground floor of the castle appeared from the air.

The medieval castle stands NW of the village in an altitude of 332.9 m above sea level. It is bordered by a vertical rock face in the S. Thanks to the shrub clearing I could make detailed photos of the individual parts of the castle and could check the survey prepared earlier on the bushy territory. At certain places the former observations could be completed, while at other places traces of devastation had to be documented. Regrettably, the clearing of the bushes accelerated the destruction process as nothing protects the walls from the snow and the frost. The condition of the highest wall ruin is perilous.

Dömsöd, Leányvár, B: A trench and a rampart enclose the hill on Tekerős streamlet on three sides. I took photos of the Bronze Age earthen fort in early July, 2008. Various shades of the green maize outlined the fortification: a darker green colour marked the trench.

The geodetic survey was prepared in April before the sowing of the maize. A moderate quantity of shards and relatively many worked stones could be observed on the surface. We also found a quern. The double trench and, according to the discolouration of the soil, the edge of the site could be discerned in the ploughed field.

Kakucs, behind Turján, B: The low, only 1.2 m high knoll on the bank of the Danube-Tisza main canal was enclosed by a trench according to the aerial photo taken in June, 2007. A lower, horseshoe-shaped part is attached to it in the E.

I photographed the site again in late April, 2008: the W part of the earthen fort could be observed at that time: a green stripe darker than its environment marked the trench. The stripe of the trench and also settlement features appeared in the ripe wheat in early July.

In April, only a slight trace of the trenches could be observed in the crop during field walking. Small Bronze Age shards were distributed in medium density on the surface. The geodetic survey was made in early April.

Kartal, Kiskartal, I: A round stripe, probably the trace of a trench can be seen in the crop between the dirt road and the streamlet in the aerial photo taken on May 14, 2007. I photographed the territory again in 2008: a more-or-less round, light stripe can be observed in the autumn crop.

Nagybörzsöny, Górhely (MRT 13/2 k. 18/1 lh.), B: Tavasszal fotóztam a bronzkori földvárat. Az egykori erődítés már csak a K-i oldalon figyelhető meg, rövid szakaszon. A védett terület belseje fás, bozótos. A körülötte levő szántásban különböző foltok utalnak a külső településre, esetleg temetkezésre.

Nagykátá, Jakab-rét (Nagykátá 24. lh.), B: Újra fotóztam a lelőhelyet (2007-ben érett búzában ovális, környezeténél világosabb sáv utalt a sáncárokra). 2008. április végén a szántásban kerek, sötét sáv jelezte a sáncárkot (3. kép).

A Bábicsfészeki-ág D-i partján, a vizenyős Jakab-rétből néhány méterrel kiemelkedő domb tetején egykor háromszögletes pont állt (111,6 m), ezt a szántással szétrombolták. Terepbejárásomkor a felszínen, a simított szántásban az árok csak gyengén látszott. A leletek bronzkoriak. A lelőhelyet 2008 tavaszán felmértük.

Nagykőrös, Földvár, B: A bronzkori földvár területén két tanya és kisebb-nagyobb, különböző módon művelt parcella található. A 2008. július elején készült légi fotókon elsősorban a K-i oldalon látható az elszántott sáncárok, a növényzet elszíneződésének köszönhetően.

Pécel, Várhegy (MRT 13/3 k. 19/3 lh.), B: A bronzkori földvár területe parlag, amelyet a vaddisznók teljesen feltúrtak. Ilyen körülmények között a védett terület határai alig látszóttak. A lakóterületet a domb folytatásától elválasztó árok nem mutatkozott – annak ellenére, hogy azt a területet rendszeresen művelik.

Tápiószéle, Tatárhányás, Sza: 2008. július elején fotóztam a szarmata kori sírhalmokat.

Tápiószentmárton, Hatvani-hegy, B: A falu Ny-i szélén, a Tápió partján emelkedik a hatvani kultúras földvár. Jelenleg szántás, búza, ill. szőlő található rajta. Tetején egy ház áll. A domb a Tápió felé meredeken szakad le. A felszínen már nehezen észlelhető erődítés a 2008. április végi fotókon szépen kibontakozott: a szántásban megfigyelhető a sáncárok sötét sávja, amely lekanyarodik a folyó felé. Jól látható, hogy a dombba bevágott házak építéskor a földvárnak ezt a részét elpusztították.

Az egykori sáncárok a folyamatos szántás miatt napjainkra erősen lekopott. Leletanyag a terepen elsősorban a Tápió felőli részen volt gyűjthető. A geodéziai felmérést május elején készítettük el.

Tinnye, Kisvár (MRT 13/1 k. 14/26 lh.), Á: Az Árpád-kori földvár erősen lekopott átvágása, ill. a sánc és árok március végén, a még meg nem újult legelőn alig látszott.

Márciusban a terepbejárás során ellenőriztem a korábban elkészült felmérést. Jól látható, hogy az erődítés lekopása, pusztulása az utóbbi években felgyorsult a motorosok és kvadosok miatt.

Tura, Tököspart (MRT 13/3 k. 22/23 lh.), Á: Az Árpád-kori Szentgyörgy falu több objektuma mutatkozott az érett búzában.

Tura, Vajdarét (MRT 13/3 k. 22/14 lh.), B: A Tura és Boldog határán elhelyezkedő bronzkori (hatvani kul-

During field walking, I could not find traces that evidently indicated fortification at the places identified in the photos. The stripe that could be observed in the photos was probably a natural phenomenon. No finds could be collected.

Kerepes, Kálvária (MRT vol. 13/3, site no. 15/5), Á: The territory of the Árpadian period earthen fort and church is a pasture. The trench and the rampart around the site could only be observed at incident light.

Nagybörzsöny, Górhely (MRT vol. 13/2, site no. 18/1), B: I photographed the Bronze Age earthen fort in the spring. The fortification can only be observed in a short stretch in the E. The interior of the listed territory is covered with trees and bushes. Various discolourations mark the settlement, perhaps burials in the ploughed land around it.

Nagykátá, Jakab-rét (site Nagykátá no. 24), B: I took again photos of the site (in 2007, an oval, lighter stripe marked the trench in the ripe wheat). A round, dark stripe marked the trench in the ploughed field in late April, 2008. (Fig. 3)

A triangulation point (111.6 m) used to stand on top of the knoll rising a few metres from the waterlogged Jakab-rét on the S bank of Bábicsfészeki branch, which was destroyed by ploughing. The trench could only vaguely be seen in the smoothed ploughing at the time of the field walking. The finds came from the Bronze Age. The site was surveyed in the spring of 2008.

Nagykőrös, Földvár, B: Two farms and smaller and larger lots cultivated in various ways can be found on the territory of the Bronze Age earthen fort. In the aerial photos taken in early July, the trench levelled by the plough could be discerned by the discolouration of the vegetation especially on the E side.

Pécel, Várhegy (MRT vol. 13/3, site no. 19/3), B: The territory of the Bronze Age earthen fort is uncultivated, and boars had completely nuzzled it up so that the borders of the listed territory could barely be seen. The trench that separated the residential area from the continuation of the hill did not appear although this area was regularly cultivated.

Tápiószéle, Tatárhányás, Sza: I photographed the Sarmatian period tumuli in early July.

Tápiószentmárton, Hatvani-hegy, B: The earthen fort of the Hatvani culture rises on the bank of Tápió at the W edge of the village. To date, ploughed fields, wheat and vineyards can be found on it. A house stands on the hilltop. The hillside steeply slopes to the Tápió. The fortification, which can barely be seen on the surface, was clearly outlined in the photos taken in late April, 2008. The darker stripe of the trench could be seen in the ploughed field as it turned toward the river. It could also be observed that a part of the earthen fort had been destroyed at the construction of the houses cut into the hill.

Continuous ploughing has strongly eroded the trench. Finds could be collected first of all in the area

túra) földvár területe a fotózás idején szántás volt. Ebben szépen kirajzolódott az egykori sáncárok sötétbarna sávja, körülötte a széles világos sáv talán sánca utal.

Somogy megye

Somogy megyében a K 72231. sz. OTKA-pályázat keretében végeztem légi felderítéseket és fotózásokat: elsősorban a Dráva mentén készítettem felvételeket, illetve átrepülés közben Fejér, Tolna és Baranya megyében.

Babócsa DK-i széle, I: A Rinya jobb partján, az ártérből alig kiemelkedő dombon 2008. június végén az érett búzában egykori épületek nyomai látszottak.

Barcs, vár, Tő: Fotóztam az egykori török palánk helyét és környékét. Sajnos, a beépítettség miatt csupán a Dráva egykori medrére lehet következtetni.

Bélavár, Szőlőhegy, I: A falutól É-ra emelkedő dombon többszörös átvágás látszik. Ennek kora, rendelkezése csak további kutatással határozható meg.

Drávaszentes Ny-i széle, I: Félig érett gabonában kettős árokkal övezett négyszögletes objektumot fotóztam. Az eddigi terepbejárás során leleteket nem találtunk.

Kaposújlak, Várdomb, U, R, B: A 61. sz. út építéskor átvágott földvár többszörös árka-sánca jól látható volt 2008 tavaszán a szántásban, majd június végén a zöld kukoricában is (4. kép).

Péterhida, Pusztafalusi-dűlő, Á: A Jankovich-Bésán Dénes által már bejárt kisméretű, Árpád-kori földvár árka szépen kirajzolódott a kaszáló területén (2008. májusban és június végén is).

Péterhida, Gorica, I: A Pusztafalusi-dűlőben álló földvár közelében, szintén kaszálón található a Gorica nevű domb, amelyet esetleg egykor árok övezett.

Tolna megye

Decs, Ete, Kö: 2008. májusban a mezőváros középső részén őszi búza volt, itt a zöld szín különböző árnyalatai jelezték az egyes házakat, házcsoportokat, utcákat. Sajnos, nagyon zavaró, hogy a vetőgép hibája miatt csíkos a vetés. A település K-i vége szántás, itt csak nagyon halványan mutatkoztak az objektumok.

Dombóvár, Gólyavár, Kö: 2008-ban a vár környékére gabonát vetettek, amely május közepén még nem mutatott jeleket, június végén pedig, bár már nagyrészt érett volt, de többnyire elfeküdt, ezért csak helyenként utalt a vár egykori részleteire.

facing the Tápió. The geodetic survey was made in early May.

Tinnye, Kisvár (MRT vol. 13/1, site no. 14/26), Á: The strongly eroded crosscutting, the rampart and the trench of the Árpadian period earthen fort could barely be seen in the still barren pasture in late March.

In March, I checked the former survey during field walking. It could be observed that the erosion and the destruction of the fortification was accelerated by motorists and quad drivers.

Tura, Tököspart (MRT vol. 13/3 site no. 22/23), Á: Several features of the Árpadian period Szentgyörgy village appeared in the ripe wheat.

Tura, Vajdarét (MRT vol. 13/3, site no. 22/14), B: The territory of the Bronze Age (Hatvani culture) earthen fort on the border of Tura and Boldog was ploughed when the photos were taken. The dark brown stripe of the trench was clearly outlined in it and a broad light stripe around it perhaps marked a rampart.

Somogy county

In Somogy county, I carried out aerial prospecting and photography within the frames of OTKA competition no. K 72231: I took photos especially along the Dráva and also as were flying over Fejér, Tolna and Baranya counties.

Babócsa SE edge, I: In late June, 2008, traces of buildings could be seen in the ripe wheat on the small knoll in the right-side floodplain of the Rinya.

Barcs, castle, Tő: I took photos of the location of the Turkish palisade and its environment. Regrettably, there were too many buildings at the site and only the former bed of the Dráva could be observed.

Bélavár, Szőlőhegy, I: A multiple crosscutting can be seen on the hill rising N of the village. Further investigations are necessary to determine its age and function.

Drávaszentes W edge, I: A quadrangular feature enclosed by a double trench was observed in the half-ripe crop. No finds were discovered during field walking.

Kaposújlak, Várdomb, U, R, B: The multiple trench-and-rampart of the earthen fort cut by road no. 61 could be seen in the ploughed field in the spring of 2008, and in the green maze in late June (Fig. 4)

Péterhida, Pusztafalusi-dűlő, Á: The trench of the small Árpadian period earthen fort, which Dénes Jankovich-Bésán had already checked with field walking, was clearly outlined on the territory of the meadow (in May and also in late June, 2008).

Péterhida, Gorica, I: Gorica hill can be found in another meadow close to the earthen fort of Pusztafalusi-dűlő. Once it could be surrounded by a trench.

Tolna county

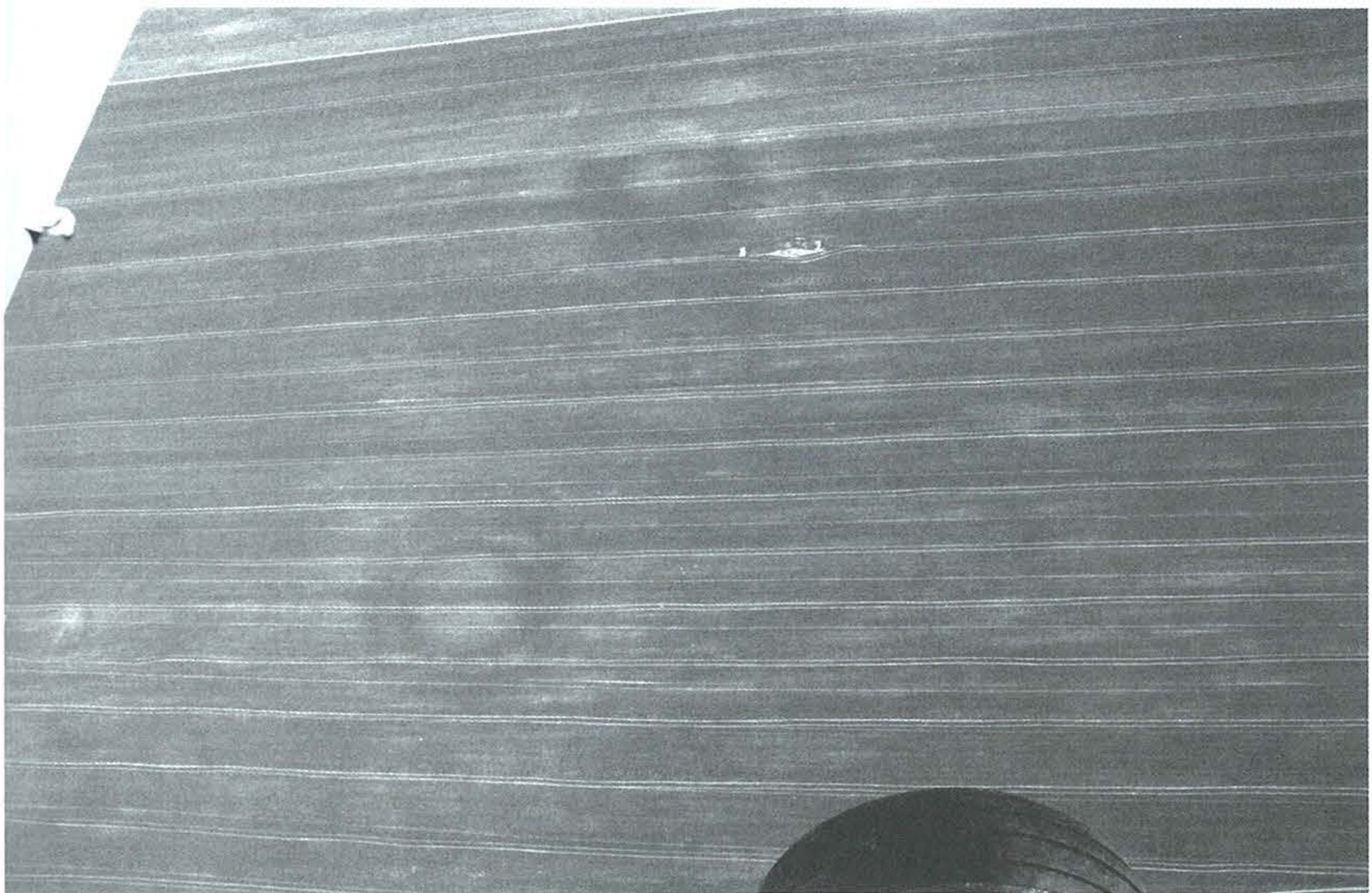
Decs, Ete, Kö: Autumn wheat grew in the centre of the market-town in May, 2008, in which the various shades of green marked the individual houses, the groups of houses and the streets. Regrettably, the crop was plan-

ted in stripes because of a defective sowing-machine. The E edge of the settlement was a ploughed field in which the features only vaguely appeared.

Dombóvár, Gólyavár, Kő: Crop was cultivated in the area of the castle in 2008. No marks appeared in it in the middle of May, while in late June, the mostly ripe crop laid flat and the details of the castle appeared only at a few places.



1. kép, Fig. 1: Adony, Éles-hegy (2008. április 24.; April 24, 2008)



2. kép, Fig. 2: Csévharaszt, Pusztacsév (2008. április 24.; April 24, 2008)



3. kép, Fig. 3: Nagykáta, Jakab-rét (2008. április 24.; April 24, 2008)



4. kép, Fig. 4: Kaposújlak, Várdomb (2008. június 29.; June 29, 2008)